

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Stg. voor CVO op Ref. grondsl. te Gorinchem

**Specifiek (herstel)onderzoek I
Bestuurlijk handelen)**

Bestuurlijk handelen

Datum vaststelling: 18 juni 2021

Conclusie

De inspectie heeft van 9 tot en met 14 april 2021 een specifiek onderzoek op basis van artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) verricht bij de Gomarus Scholengemeenschap (verder: de Gomarus), vestigingen Gorinchem en Zaltbommel. De aanleiding voor dit onderzoek was het signaal dat naar voren kwam in het artikel "School duwt kinderen ongevraagd uit de kast" in NRC van zaterdag 27 maart 2021. Het bestuur is sinds 2019 bekend met dit signaal. Tijdens het vierjaarlijks onderzoek naar het bestuur, dat we in 2020 uitvoerden, is dit niet met de inspectie gedeeld.

We geven hier een samenvatting van het antwoord op onze vijf onderzoeksvragen.

In hoeverre zorgt het bestuur voor de sociale veiligheid van leerlingen, in het bijzonder die van leerlingen met vragen over hun seksuele gaardheid en identiteit en hoe borgt het bestuur dit?

Bestuur en school besteden ruime aandacht aan de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Een groot deel van de leerlingen ervaart de school als veilig tot zeer veilig. Uit onderzoek en uit signalen die wij krijgen, blijkt echter ook dat dit voor een deel van de leerlingen niet zo is. Hierbij speelt een rol dat de school en de gemeenschap op en rond de school breed gedeelde opvattingen hebben over gewenste opvattingen en gedragingen. De school heeft binnen de vigerende wet- en regelgeving alle ruimte. Wel dient rekening gehouden te worden met het welbevinden en de veiligheid van leerlingen die deze opvattingen en gedragingen niet delen. Bestuur en schoolleiding hebben hiervoor onvoldoende oog. Het bestuur heeft naar aanleiding van de berichtgeving in de media begin april de opdracht verstrekt aan een extern bureau om nader onderzoek te verrichten. Maar in het verleden is gebleken dat het bestuur onvoldoende is geïnformeerd over signalen van onveiligheid. Mede doordat er geen lessen zijn getrokken uit de in het NRC genoemde voorvallen uit 2016 en beleid noch procedures sinds die periode zijn bijgesteld, is de veiligheid van alle leerlingen nu in onvoldoende mate geborgd.

In hoeverre zorgt het bestuur ervoor dat docenten en ander personeel vanuit hun rol bijdragen aan het realiseren van een veilig klimaat voor leerlingen, in het bijzonder voor leerlingen met vragen over hun

Bestuur: Stichting voor Christelijk Voortgezet Onderwijs op Reformatorische Grondslag

Bestuursnummer: 42556

Aantal scholen
onder bestuur: 1

Totaal aantal leerlingen: 1776

Lijst met onderzochte scholen: Gomarus Scholengemeenschap, vestigingen Gorinchem en Zaltbommel

BRIN: OOWH

seksuele geaardheid en identiteit en hoe borgt het bestuur dit?

Het bestuur zorgt er in onvoldoende mate voor dat docenten en ander personeel vanuit hun rol bijdragen aan het realiseren van een voor alle leerlingen veilig klimaat en de borging ervan is onvoldoende. Er is in onvoldoende mate sprake van een gedragen beleid over de rol van docenten en ander personeel bij het realiseren van een veilig klimaat voor alle leerlingen. Een deel van de docenten is handelingsverlegen en mist handvatten om een klimaat te bevorderen waarin drempels voor leerlingen om zich te kunnen uiten worden weggenomen. Het gesprek hierover komt weliswaar op gang, maar verschillende geledingen binnen de school voelen zich hierbij onvoldoende betrokken en ook heeft dat gesprek in onvoldoende mate geleid tot helderheid over het gewenste gedrag.

In welke mate zijn uitingen en gedragingen van leerlingen, leraren en ander onderwijspersoneel in strijd met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (gelijkwaardigheid, het tegengaan van onverdraagzaamheid en discriminatie, autonomie, begrip voor anderen, verdraagzaamheid en vrijheid van meningsuiting)?

De uitingen en gedragingen van leraren en ander onderwijspersoneel zijn niet stelselmatig strijdig met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Wel zijn er signalen van enkele uitlatingen van leraren die strijdig zijn met basiswaarden in de afgelopen twee jaar. Het bestuur is niet van alle signalen op de hoogte. We hebben vastgesteld dat uitspraken van leerlingen niet altijd in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Dat is niet gewenst maar valt de school niet direct aan te rekenen. Indien docenten of andere personeel hiervan op de hoogte zijn, nemen ze in de regel maatregelen. Wel zijn er verschillen tussen docenten in de mate waarin er ruimte is voor meningsvorming of autonomie.

Is het lesstofaanbod toereikend met het oog op het realiseren van het kerndoel seksuele diversiteit?

Het lesstofaanbod voldoet op de locatie Zaltbommel niet voor alle leerlingen aan de kerndoelen waar het gaat om seksuele diversiteit en seksuele vorming. Het bestuur heeft zicht op de aard en omvang van dit tekort.

Wat is de inhoud van de vaststellingsovereenkomst tussen bestuur en leerling en de omvang van het bedrag dat daarmee gemoeid is? Is deze vaststellingsovereenkomst betaald vanuit de rijksbijdrage?

In 2019 heeft het bestuur ten laste van de Rijksbijdrage een bedrag van €2.500 betaald aan een oud-leerling in verband met een aansprakelijkheidsstelling door die oud-leerling. De vaststellingsovereenkomst betreft de afspraak niet over dit bedrag te communiceren. Het bedrag betreft de juridische kosten van de advocaat van de oud-leerling en een beperkte tegemoetkoming aan de oud-leerling.

De bekostiging voor een school moet worden ingezet voor kosten verband houdend met de school en is niet bestemd voor een vergoeding aan een oud-leerling. We zijn van oordeel dat deze besteding niet overeenkomt met de bestedingsmogelijkheden zoals genoemd in artikel 99 van de WVO en beschouwen deze besteding daarom als onrechtmatig.

We stellen vast dat er tekortkomingen zijn ten aanzien van de wettelijke vereisten. Het bestuur krijgt herstelopdrachten voor:

- Het zorg dragen voor de psychische, fysieke en sociale veiligheid van alle leerlingen, daar beleid op voeren en de veiligheid monitoren (art. 3b WVO).
- Het opstellen en uitvoeren van beleid voor de manier waarop het personeel bijdraagt aan de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijskundig beleid (waaronder het veiligheidsbeleid) en beleid over wat er pedagogisch-didactisch van het personeel wordt verwacht (art. 24 WVO, tweede en derde lid).
- Het ervoor zorgen en waarborgen dat alle leerlingen in de praktijk een aanbod krijgen om voor alle kerndoelen de benodigde kennis, vaardigheden en houding te verwerven (art 11c WVO).

We geven het bestuur de opdracht een verbeterplan op te stellen. De inspectie voert op basis van dit plan in juli en oktober 2021 voortgangsgesprekken met het bestuur. Herstelonderzoek in januari 2022 moet uitwijzen of aan de herstelopdrachten is voldaan.

Inhoudsopgave

1.	Opzet onderzoek bestuurlijk handelen	6
2.	Hoofdconclusie en vervolg	10
3.	Bevindingen uit het onderzoek	14
	Bijlage: Zienswijze van het bestuur	27

1. Opzet onderzoek bestuurlijk handelen

De inspectie heeft van 9 tot en met 14 april 2021 een specifiek onderzoek op basis van artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) verricht bij de Gomarus Scholengemeenschap (verder: de Gomarus), vestigingen Gorinchem en Zaltbommel. De aanleiding voor dit onderzoek was het signaal dat naar voren kwam in het artikel "School duwt kinderen ongevraagd uit de kast" in NRC van zaterdag 27 maart 2021.

Aanleiding van het onderzoek

Het artikel "School duwt kinderen ongevraagd uit de kast" is gebaseerd op gesprekken met acht oud-leerlingen van de Gomarus. In het artikel wordt beschreven hoe in één week in oktober 2016 drie meisjes (leerlingen uit havo 4 en 5) zich door medewerkers van de school gedwongen voelen om tegenover hun ouders uit de kast te komen. De inspectie beschouwt het artikel als een signaal over mogelijke sociale onveiligheid en ziet voldoende aanleiding om een vooronderzoek te starten, met als doel na te gaan of er voldoende rechtvaardiging is voor een specifiek onderzoek in de zin van artikel 15 WOT.

Op 27 maart 2021 heeft het bestuur zelf contact gezocht met de inspectie om het signaal te bespreken. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op 29 maart 2021. Tijdens dit gesprek heeft het bestuur uitdrukkelijk te kennen gegeven voorstander te zijn van een specifiek onderzoek door de inspectie.

Om een onderzoek naar de sociale veiligheid van leerlingen te kunnen rechtvaardigen, is het van belang dat de inspectie vaststelt of daar op basis van het genoemde signaal voldoende grond voor is. We hebben daartoe op 29 maart 2021 gesprekken gevoerd met het bestuur. In de week van 29 maart zijn eveneens gesprekken gevoerd met oud-leerlingen. We voerden deze gesprekken tevens om te verifiëren of zich meer vergelijkbare gevallen voor hebben gedaan, dan wel zich nu voordoen. Daarnaast zijn we ingegaan op de vraag of het bestuur de handelwijze van de school heeft geëvalueerd en of op basis daarvan waar nodig beleid en handelen van de school zijn aangepast. Daarbij hebben we gekeken naar 2016, het moment waarop de voorvallen zich voordeden, en naar 2019, het moment waarop de school juridisch aansprakelijk werd gesteld voor een van de drie genoemde voorvallen en de school en een oud-leerling een vaststellingsovereenkomst afsloten.

Het bestuur erkent in het gesprek met de inspectie dat zich in de school in 2016 een situatie heeft voorgedaan waarbij een zorgcoördinator, een mentor, een leerling en de ouders in een voor alle betrokkenen onaanvaardbare positie zijn terecht gekomen.

Het bestuur geeft aan dat de leerling niet uit het lokaal kon komen, omdat de zorgcoördinator de doorgang belemmerde en omdat de deur middels een draaiknop op slot was gedaan.

Het bestuur is van oordeel dat dit niet zo had mogen gebeuren. Volgens het bestuur waren niet alle betrokkenen in de school voldoende toegerust om in deze situatie adequaat te handelen en zij hadden op basis van hun rol in de begeleiding van de leerling niet in deze positie gebracht mogen worden.

Het bestuur zegt dat het afhandelen van de leerlingenzorg en -begeleiding in 2016 gemandateerd was aan de toenmalige directie, waarbinnen volgens de inschatting van het bestuur, voldoende ervaring aanwezig was met leerlingenzorg. Bij het genoemde voorval is het bestuur op hoofdlijnen geïnformeerd. Het bestuur geeft daarbij aan tot aan de publicatie in het NRC in 2021 niet op de hoogte te zijn geweest van de twee andere situaties, die in dezelfde week in 2016 hebben plaatsgevonden. Ook nadien heeft zij hierover, anders dan uit het NRC, geen nadere informatie ontvangen.

Het bestuur is van mening dat het in 2016 onvoldoende informatie had om te kunnen interveniëren, bijvoorbeeld waar het gaat om de rol en inzet van mentoren en vertrouwenspersonen en het doel en inhoud van de gevoerde gesprekken. De verantwoordelijkheid lag bij de toenmalige directie. Het bestuur vindt nu dat hierbij een andere aanpak nodig was geweest. Het bestuur erkent in het gesprek met de inspectie dat het de genoemde voorvallen niet heeft geëvalueerd en dat bestaande procedures niet zijn aangepast.

Het bestuur, de directie en het onderwijspersoneel verklaren voorts dat zich buiten de drie genoemde voorvallen geen andere, vergelijkbare situaties hebben voorgedaan. Zij stellen dat zowel vóór als na oktober 2016, zich geen situaties hebben voorgedaan waarbij leerlingen ten overstaan van ouders in een gesprek zijn geplaatst, waarbij de seksuele geaardheid van de leerling ter sprake werd gebracht.

Uit de gesprekken met mentoren, leraren en vertrouwenspersonen blijkt dat de impact van het NRC-artikel op de school groot is en de reacties erop zijn wisselend. Mentoren, zorgcoördinatoren en vertrouwenspersonen vertellen dat het vertrouwen van een deel van de leerlingen in hen is geschaad. De reactie van het bestuur op het artikel heeft voor sommigen bijgedragen aan het schaden van dit vertrouwen.

Veel medewerkers van de school geven aan zich niet te herkennen in (delen van) het artikel en velen hoorden voor het eerst over de in het artikel geschetste voorvallen. Diverse betrokkenen geven aan dat, als het artikel in het NRC op waarheid berust, voor de leerlingen ernstig te vinden. Anderen ervaren dat de school door het artikel in een kwaad daglicht wordt gezet.

Op basis van het vooronderzoek concluderen we dat er voldoende grond is om het specifieke onderzoek op basis van artikel 15 van de WOT uit te voeren naar de sociale veiligheid van leerlingen, in het

bijzonder van leerlingen met vragen over hun seksuele geaardheid en identiteit. Het onderzoek richt zich niet op waarheidsvinding over de incidenten die beschreven zijn in het NRC-artikel. Het is de rol van de inspectie om te onderzoeken in welke mate de sociale veiligheid van leerlingen op dit moment voldoende is en voldoende gewaarborgd is. Daar is het specifiek onderzoek op gericht.

Toezichthistorie

De inspectie heeft in januari en februari 2020 een vierjaarlijks onderzoek naar het bestuur uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek is de kwaliteitszorg van het bestuur als voldoende beoordeeld, net als de verantwoording en dialoog. De kwaliteitscultuur is als goed gewaardeerd. We waardeerden vooral de samenwerking van leraren in diverse professionele leergemeenschappen en de brede betrokkenheid hierdoor bij het verbeteren van de onderwijskwaliteit. De sociale veiligheid van leerlingen is destijds niet onderzocht. Voorafgaand aan en tijdens de uitvoering van het onderzoek hadden we geen signalen hierover. Over de gebeurtenissen in 2016 en 2019 heeft het bestuur ons in 2020 niet geïnformeerd.

De onderzoeksvragen

Het specifieke onderzoek naar de sociale veiligheid van leerlingen op grond van artikel 15 WOT kent de onderstaande vijf onderzoeksvragen.

1. In hoeverre zorgt het bestuur voor de sociale veiligheid van leerlingen, in het bijzonder die van leerlingen met vragen over hun seksuele geaardheid en identiteit en hoe borgt het bestuur dit (art.3b WVO, 23a WVO, 24 lid 4 WVO, 32c WVO, 103 eerste lid WVO)?
2. In hoeverre zorgt het bestuur ervoor dat docenten en ander personeel vanuit hun rol bijdragen aan het realiseren van een veilig klimaat voor leerlingen, in het bijzonder voor leerlingen met vragen over hun seksuele geaardheid en identiteit en hoe borgt het bestuur dit (art.2 lid 2 WVO, 3b WVO, 23a WVO, 24 lid 4 WVO, 32c WVO, 103 eerste lid WVO)?
3. In welke mate zijn uitingen en gedragingen van leerlingen, leraren en ander onderwijspersoneel in strijd met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (gelijkwaardigheid, het tegengaan van onverdraagzaamheid en discriminatie, autonomie, begrip voor anderen, verdraagzaamheid en vrijheid van meningsuiting; art. 17 WVO)?
4. Is de lesstof toereikend met het oog op het realiseren van het kerndoel seksuele diversiteit (art. 11c WVO)?
5. Wat is de inhoud van de vaststellingsovereenkomst en de omvang van het bedrag dat daarmee gemoeid is? Is deze vaststellingsovereenkomst betaald vanuit de rijksbijdrage (art. 99 WVO)?

Met het beantwoorden van deze vragen krijgen we zicht op de mate waarin het bestuur zorg draagt voor de veiligheid van leerlingen en

hoe het bestuur deze veiligheid borgt. Zowel vanuit de rol die docenten en ander onderwijspersoneel kunnen vervullen in het realiseren van een ondersteunend pedagogisch klimaat, als vanuit de uitingen die zij doen en het lesstofaanbod.

Onderzoeksactiviteiten

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden omvatte het onderzoek de volgende onderdelen.

We hebben gesprekken gevoerd met:

- het bestuur,
- de raad van toezicht,
- (geledingen van) de medezeggenschapsraad,
- leden van de schoolleiding,
- docenten,
- mentoren,
- ondersteuningsfunctionarissen,
- toezichhoudend personeel (waaronder conciërge),
- interne vertrouwenspersonen,
- ouders,
- leerlingen en
- oud-leerlingen.

De inspectie heeft in totaal met 34 leerlingen, 5 oud-leerlingen, 20 docenten, 12 mentoren en 17 personen uit andere genoemde geledingen gesproken. We selecteerden de gesprekspartners zelf. We hebben lessen bezocht, het leerlingvolgsysteem en personeelsdossiers bekeken en documenten bestudeerd, zoals monitorgegevens sociale veiligheid, verslagen, beleidsdocumenten rond het veiligheidsbeleid, het lesaanbod seksuele diversiteit bij verschillende vakken en de vaststellingsovereenkomst tussen de school en een oud-leerling. Tot slot is op 12 april 2021 aan (oud-) leerlingen, (voormalig) medewerkers van de school en ouders de gelegenheid geboden telefonisch contact op te nemen met de inspecteurs. Op die dag was er tevens een inloophet moment op een externe locatie voor mensen die de inspecteurs persoonlijk wilden spreken. Met 16 personen is telefonisch contact geweest, 3 ouders meldden zich bij het inloophet moment op locatie.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 trekken we conclusies en beschrijven we wat we van het bestuur verwachten en hoe het vervolgtoezicht er uit ziet. In hoofdstuk 3 presenteren we de bevindingen uit het onderzoek. De zienswijze van het bestuur is als bijlage bij het rapport gevoegd.

2. Hoofdconclusie en vervolg

De inspectie heeft onderzoek gedaan naar de sociale veiligheid van leerlingen op de Gomarus, in het bijzonder van leerlingen met vragen over hun seksuele geaardheid en identiteit. Dit doet de inspectie naar aanleiding van verontrustende signalen, die op zaterdag 27 maart jl. in NRC naar voren zijn gebracht onder de kop "School duwt kinderen ongevraagd uit de kast". We willen met dit onderzoek vaststellen in welke mate de sociale veiligheid van alle leerlingen gewaarborgd is.

2.1. Antwoord op de hoofdvraag

Conclusie

De inspectie concludeert al met al dat bestuur en school veel aandacht hebben voor de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen, en dat de school door het overgrote deel van de leerlingen (en het personeel) als veilig wordt ervaren. Ook zeer veel ouders oordelen hierover positief. Het is van belang deze inzet te benoemen en te waarderen.

Toch is het uiteindelijke oordeel van de inspectie kritisch. Dit is gebaseerd op de constatering dat er -in uiteenlopende vorm en gedurende langere tijd- aanwijzingen zijn dat niet alle leerlingen zich veilig voelen. De voorvallen die zich in 2016 hebben voorgedaan, zijn daarvan niet de enige uiting en kunnen ook niet als op zichzelf staande incidenten worden beschouwd. Hierbij speelt ook een rol dat de school en de gemeenschap op en rond de school breed gedeelde opvattingen hebben over gewenste opvattingen en gedragingen. Hoewel de school daarvoor, binnen de vigerende wet- en regelgeving, alle ruimte heeft, betekent dit wel dat rekening gehouden moet worden met het welbevinden en de veiligheid van leerlingen die deze opvattingen en gedragingen niet delen. Bestuur en schoolleiding hebben hiervoor onvoldoende oog. Dat betekent dat het bestuur in onvoldoende mate zorgt voor de sociale veiligheid van alle leerlingen. Dat de school voor verreweg de meeste leerlingen veilig is en de school gericht is op het bieden van veiligheid, doet daaraan niet af. De inspectie constateert dat de school voor leerlingen die anders denken of doen dan de school voorstaat, onveilig kan zijn. Het bestuur heeft, ondanks signalen, daarvoor onvoldoende oog. Hoewel er een veiligheidsbeleid is, moet dit beleid specifiek aandacht hebben voor groepen leerlingen voor wie de veiligheid op school niet vanzelfsprekend is, omdat zij de opvattingen en gedragingen niet delen. Van belang is dat het bestuur het beleid zo uitvoert, dat het op de hoogte gesteld wordt van signalen van onveiligheid binnen de school. In het verleden zijn deze signalen onvoldoende bij het bestuur in beeld geweest.

Het bestuur heeft daarmee de veiligheid van deze leerlingen in onvoldoende mate beschermd en geborgd en daarmee voldoet de school ten opzichte van hen niet aan de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid (art. 3b WVO).

Het bestuur heeft een pestprotocol, een incidentenregistratie en vertrouwenspersonen.

Het bestuur zorgt er in onvoldoende mate voor dat docenten en ander onderwijspersoneel een rol vervullen bij het realiseren van een voor alle leerlingen veilig klimaat en de borging ervan. Docenten voelen zich soms handelingsverlegen. Docenten en mentoren verschillen in hoe ze handelen. Er is onvoldoende beleid voor de manier waarop het onderwijspersoneel kan bijdragen aan het realiseren van een veilig klimaat voor alle leerlingen. Beleid en de vertaling daarvan naar de rol van en handvatten voor de docent, kunnen een klimaat bevorderen waarin drempels voor leerlingen om zich te kunnen uiten worden weggenomen. Een gesprek daarover komt op gang, verschillende geleidingen binnen de school zijn daar echter (nog) niet bij betrokken. De professionalisering om de handelingsbekwaamheid van docenten te versterken heeft nog niet geleid tot een eenduidige aanpak en ervaren handelingsbekwaamheid.

In brede zin moet het bestuur zorgdragen voor de kwaliteit van het onderwijs op de school (art. 23a WVO). De school dient hierbij de wettelijke vereisten na te leven en het stelsel van kwaliteitszorg als bedoeld in art 24, vierde lid WVO uit te voeren. Conform art. 24 WVO dient het bestuur in haar schoolplan te beschrijven welk beleid met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs wordt gevoerd. Dit omvat in ieder geval het onderwijskundig beleid, inbegrepen het veiligheidsbeleid als bedoeld in art. 3b en art 24 tweede lid WVO, en het personeelsbeleid, inbegrepen het pedagogisch-didactisch handelen van het personeel (art 24, derde lid WVO). Door onvoldoende actueel, functionerend beleid te hebben voor leerlingen die anders denken dan de norm van de school en die zich hierdoor onveilig voelen en door docenten onvoldoende handvatten te bieden om een veilig klimaat te bevorderen, voldoet de school niet aan de wettelijke vereisten uit de genoemde artikelen.

We hebben niet vastgesteld dat er structureel sprake is van uitingen of gedragingen van leraren in strijd met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Wel zijn er signalen van enkele uitlatingen van leraren de afgelopen twee jaar. Het bestuur is daarbij niet van alle signalen op de hoogte.

We hebben vastgesteld dat uitspraken van leerlingen niet altijd in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Indien docenten of andere personeel hiervan op de hoogte zijn, nemen ze in de regel maatregelen. Betrokkenen binnen de school zijn zich aan het oriënteren hoe het burgerschapsaanbod vorm te geven in lijn met het wetsvoorstel Burgerschapsonderwijs. Het bewustzijn groeit dat de school aandacht moet hebben voor andere opvattingen dan die de school uitdraagt. Het gaat dan vooral om kennis maken met de ander. Wij bevelen de school aan dat het aanleren van basiswaarden op een

doelgerichte, samenhangende en planmatige wijze in het burgerschapsonderwijs een plaats vindt. Daarbij zou ook nagedacht moeten worden hoe gezorgd kan worden voor een ondersteunend pedagogisch klimaat waarin ‘de ander’ een vanzelfsprekende plek heeft, docenten handelingsbekwaam zijn en waarin de school als oefenplaats fungeert voor het aanleren van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

Het lesstofaanbod voldoet niet voor alle leerlingen aan de kerndoelen waar het gaat om seksuele diversiteit en seksuele vorming (art. 11c, WVO).

De aanwending van rijksmiddelen voor het treffen van een vaststellingsovereenkomst is niet rechtmatig (art. 99 WVO).

We constateren een aantal tekortkomingen en formuleren in onderstaande tabel de herstelopdrachten aan het bestuur. Daarbij vermelden we wat we van het bestuur verwachten en wat de inspectie doet. We verwachten van het bestuur dat het een verbeterplan opstelt, waarin het aangeeft op welke manier de herstelopdrachten worden uitgevoerd, met een tijdpad en omschrijving van resultaten. Dit verbeterplan betrekken we bij ons vervolgtoezicht. We stimuleren het bestuur bij dit verbeterplan de per 1 augustus 2021 voorziene wetsvoorstel Burgerschapsonderwijs te betrekken.

2.2. Vervolgtoezicht

Tekortkoming	Wat verwachten wij van het bestuur?	Wat doen wij?
Bestuur		
Het bestuur heeft in onvoldoende mate beleid dat voor onderwijspersoneel handvatten biedt bij het creëren van een veilig schoolklimaat voor alle leerlingen (art. 24, tweede en derde lid, WVO). Docenten beschikken over onvoldoende zeggenschap over de pedagogisch-didactische aanpak op de school op dit punt (art. 32e, derde lid, onder c, WVO).	<p>Het bestuur brengt gericht in beeld welke (groepen) leerlingen de school nu niet als veilig ervaren.</p> <p>Het bestuur formuleert beleid, waarvan het bestuur aannemelijk kan maken dat dit toereikend is om tekortkomingen in het veiligheidsbeleid, met name voor bedoelde (groepen) leerlingen stelselmatig te borgen.</p> <p>Het bestuur voert dit beleid uit.</p> <p>Het bestuur monitort de veiligheid van alle leerlingen met gerichte aandacht voor bedoelde (groepen) leerlingen, evalueert het beleid en stelt op basis van deze evaluatie het beleid bij waar dat nodig blijkt.</p>	De inspectie voert in juli een gesprek met het bestuur over het verbeterplan. In oktober 2021 voeren we een voortgangsgesprek om de tot dan toe bereikte resultaten te bespreken. In januari 2022 voeren we een herstelonderzoek uit bij het bestuur om te toetsen of de tekortkomingen zijn hersteld.

Tekortkoming	Wat verwachten wij van het bestuur?	Wat doen wij?
<p>Het bestuur voert onvoldoende beleid over hoe het personeel bijdraagt aan de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijskundig beleid (waaronder het veiligheidsbeleid) en beleid over wat er pedagogisch-didactisch van het personeel wordt verwacht (art. 24, tweede en derde lid WVO, art 32e derde lid, sub c WVO).</p>	<p>Het bestuur formuleert beleid op de rol van de docent en ander onderwijspersoneel bij het realiseren van een veilig klimaat voor alle leerlingen.</p> <p>Het bestuur werkt dit beleid in samenwerking met het onderwijspersoneel uit in handvatten voor docenten en ander onderwijspersoneel om dit beleid uit te kunnen voeren.</p> <p>Het bestuur herziet, dan wel formuleert, procedures om te borgen dat het onderwijspersoneel weet hoe in het belang van leerlingen te handelen bij de begeleiding en ondersteuning.</p> <p>Het bestuur voert dit beleid uit.</p> <p>Het bestuur draagt zorg voor verdere professionalisering van docenten en ander onderwijspersoneel om dit beleid uit te kunnen voeren.</p>	<p>Idem</p>
<p>Het bestuur draagt er in onvoldoende zorg voor dat alle leerlingen in de praktijk een aanbod krijgen om voor alle kerndoelen de benodigde kennis, vaardigheden en houding te verwerven (art 11c WVO).</p>	<p>Het bestuur draagt er zorg voor en waarborgt dat de leerlingen van de locatie Zaltbommel, waar er sprake was van een tekortschietend aanbod als het gaat om het behalen van de kerndoelen en meer specifiek kerndoel 43, dat aanbod alsnog ontvangen.</p> <p>Het bestuur informeert de inspectie over de wijze waarop de betreffende leerlingen van de locatie Zaltbommel dit aanbod alsnog krijgen aangeboden.</p> <p>Het bestuur stuurt ons een rapportage nadat leerlingen het aanbod hebben ontvangen. In de rapportage staat in ieder geval welke leerlingen wanneer en op welke wijze het aanbod hebben ontvangen.</p>	<p>Tijdens het herstelonderzoek zullen wij aangeven of de tekortkomingen zijn hersteld.</p>

Daarnaast stimuleren we het bestuur, met het oog op het voorziene in werking treden van het wetsvoorstel Burgerschapsonderwijs:

- Het burgerschapsonderwijs verder te ontwikkelen met duidelijke leerdoelen en een leerlijn.
- Na te gaan of lesmateriaal, toetsen en antwoorden op toetsen in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

Bij het herstelonderzoek is naar verwachting de wet Burgerschapsonderwijs in werking getreden. We betrekken deze wet, indien deze van toepassing is, bij de wijze waarop het bestuur de burgerschapsopdracht invult op de voor de voor de herstelopdrachten relevante aspecten.

3. Bevindingen uit het onderzoek

In dit hoofdstuk gaan we per onderzoeksvraag in op onze bevindingen.

Onderzoeksvraag 1

De eerste onderzoeksvraag luidt: In hoeverre zorgt het bestuur voor de sociale veiligheid van leerlingen, in het bijzonder die van leerlingen met vragen over hun seksuele geaardheid en identiteit en hoe borgt het bestuur dit (art.3b WVO, 23a WVO, 24 lid 4 WVO, art.32c en 32e WVO)?

We beantwoorden deze vraag als volgt: De inspectie concludeert al met al dat bestuur en school veel aandacht hebben voor de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen, en dat de school door het overgrote deel van de leerlingen (en het personeel) als veilig wordt ervaren. Ook zeer veel ouders oordelen hierover positief. Het is van belang deze inzet te benoemen en te waarderen.

Toch is het uiteindelijke oordeel van de inspectie kritisch. Dit is gebaseerd op de constatering dat er -in uiteenlopende vorm en gedurende langere tijd- aanwijzingen zijn dat niet alle leerlingen zich veilig voelen. De voorvallen die zich in 2016 hebben voorgedaan, zijn daarvan niet de enige uiting en kunnen ook niet als op zichzelf staande incidenten worden beschouwd. Hierbij speelt ook een rol dat de school en de gemeenschap op en rond de school breed gedeelde opvattingen heeft over gewenste opvattingen en gedragingen. Hoewel de school daarvoor alle ruimte heeft, betekent dit wel dat rekening gehouden moet worden met het welbevinden en de veiligheid van leerlingen die deze opvattingen en gedragingen niet delen. Bestuur en schoolleiding hebben hiervoor onvoldoende oog. Van belang is dat het bestuur het beleid zo uitvoert, dat het op de hoogte gesteld wordt van signalen van onveiligheid binnen de school. In het verleden zijn deze signalen onvoldoende bij het bestuur in beeld geweest. Dat betekent dat het bestuur in onvoldoende mate zorgt voor de sociale veiligheid van alle leerlingen. Dat de school voor verreweg de meeste leerlingen veilig is en de school gericht is op het bieden van veiligheid, doet daaraan niet af. De inspectie constateert dat de school voor leerlingen die anders denken of doen dan de school voorstaat, onveilig kan zijn. Het bestuur heeft, ondanks signalen, daarvoor onvoldoende oog. Hoewel er een veiligheidsbeleid is, moet dit beleid specifiek aandacht hebben voor groepen leerlingen voor wie de veiligheid op school niet vanzelfsprekend is, omdat zij de opvattingen en gedragingen niet delen.

Het bestuur heeft daarmee de veiligheid van deze leerlingen in onvoldoende mate beschermd en geborgd en daarmee voldoet de school niet aan de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid (art. 3b WVO).

Het bestuur heeft een pestprotocol, een incidentenregistratie en vertrouwenspersonen.

We lichten ons antwoord hieronder verder toe.

Toelichting wettelijke vereisten

De wet vereist dat schoolbesturen zorg dragen voor de sociale, psychische en fysieke veiligheid van hun leerlingen (art. 3b, WVO). Zij moeten ook zorg dragen voor de kwaliteit van het onderwijs in brede zin en in dat kader een stelsel van kwaliteitszorg beschrijven en uitvoeren (art. 23a en art. 24, vierde lid, WVO). Het schoolbestuur dient de verdeling van taken en verantwoordelijkheden binnen de school vast te leggen in een managementstatuut en te zorgen voor voldoende pedagogisch-didactische ruimte voor docenten (art. 32c en 32 e WVO). Dit alles betekent dat het schoolbestuur zicht moet hebben op de veiligheidsbeleving van de leerlingen, de potentiële risico's op dat gebied, en beleid moet voeren om eventuele kwetsbaarheden op dat gebied op te lossen.

De meeste leerlingen voelen zich veilig op de Gomarus

Leerlingen beoordelen de sociale veiligheid op de Gomarus volgens de laatste meting van de veiligheidsmonitor als zeer goed (variërend van een 9,2 voor vmbo-basis tot een 9,8 voor het vwo). Ook tijdens dit onderzoek spraken we leerlingen die positief zijn over de door hen ervaren veiligheid op school. Ook de ouders die wij gesproken hebben zijn tevreden over de veiligheid en de leerlingenzorg op de Gomarus. Zij geven aan een luisterend oor te vinden voor hun zorgen bij het bestuur. In de oudertevredenheidsonderzoeken variëren de cijfers op het aandachtsgebied 'sociaal-emotioneel' enigszins, maar zij zijn over het algemeen ruim voldoende. Ook uit een handtekeningenactie, geïnitieerd door ouders naar aanleiding van de ophef over het artikel uit NRC, blijkt vertrouwen in de school met meer dan 3.500 reacties van ouders en leerlingen.

Geen enkele leerling die we gesproken hebben zegt zich op dit moment onveilig te voelen op school of op school gepest te worden. Leerlingen die vertellen zich in eerdere jaren minder prettig te hebben gevoeld, zijn in hun ogen goed geholpen door de mentoren. Uit gesprekken komt naar voren dat dit ook geldt voor enkele leerlingen die op school hebben verteld dat ze homoseksueel zijn.

Kwetsbaarheden in de sociale veiligheid

Een aantal gegevens nuanceert dit positieve beeld. Tijdens de uitvoering van ons onderzoek krijgen we diverse signalen over onveiligheid. Het gaat om signalen van (oud-) leerlingen en (voormalig) medewerkers van de Gomarus. Sommige leerlingen

vertellen in gesprek met ons dat de sfeer in sommige klassen er niet naar is om jezelf te kunnen uiten. Uit gesprekken met individuele leerlingen en oud-leerlingen blijkt dat enkelen van hen met vragen over geloof of geaardheid niet in gesprek durven of durfden met mentoren of anderen binnen de school. Zij vinden de school niet veilig genoeg om een mentor, een leraar of een andere medewerker in vertrouwen te nemen.

Tijdens het inloopmoment en telefonisch spreekuur gaan we met meerdere ouders, (oud-)leerlingen en (voormalig) docenten in gesprek. We krijgen ook tijdens sommige van deze gesprekken signalen van onveiligheid. Er wordt gesproken over een omgangscultuur waarbij docenten zich niet vrij voelen doordat uitspraken anoniem worden gemeld bij de directie. De directie vraagt vervolgens om verantwoording. Docenten vertellen ons dat ze een open cultuur missen en de besluitvorming binnen teams niet als democratisch ervaren. Of er wordt aangegeven dat misstanden zouden worden toegedekt. Eén van de leerlingen zegt dat uit de kast komen erg eng is, zeker als je mentor 'streng is in het geloof'. Deze leerling geeft aan dat het onduidelijk is bij wie je terecht kunt, wie je kunt vertrouwen.

Daarnaast zien we ook in diverse onderzoeken signalen over ervaren onveiligheid. Ten eerste zijn dat de signalen over de gebeurtenissen uit 2016 en de daarop gebaseerde aansprakelijkheidsstelling in 2019. Daaruit blijkt dat betrokkenen in een voor hen onveilige situatie zijn terechtgekomen. Het bestuur was hier niet goed van op de hoogte en geeft zoals gesteld aan dat betrokkenen anders hadden moeten handelen. Dat geen lessen zijn getrokken uit deze voorvallen, kan betekenen dat een dergelijke situatie zich nog eens voordoet.

Ten tweede geeft het meest recent beschikbare leerlingtevredenheidsonderzoek uit 2018 aan dat het sociaal emotionele welbevinden voor leerlingen van vmbo-basis en vmbo-tl relatief laag scoort en volgens de rapportage hierover een hoge prioriteit verdient. Bij nadere bestudering van deze rapporten komt dat door onderwerpen als 'naar elkaar luisteren' en 'leerlingen vallen niet buiten de klas of groep'.

In de derde plaats blijkt uit het schoolverlatersonderzoek 2019 dat 29 procent van de voormalige havo-leerlingen de school niet zou aanbevelen aan andere leerlingen. Dat is veel meer dan bij vergelijkbare havo-afdelingen van andere scholen. De benchmark geeft een netto score van leerlingen die de school al dan niet aanbevelen van -1, de Gomas in dat jaar -15. In de toelichting van de oud-leerlingen gaat het onder meer over 'je mag jezelf niet zijn, als je niemand vindt dan ben je een left-out', 'gebrek aan vrijheid en het moeilijk accepteren van meningen van de leerling'. Het onderzoek bevatte duidelijke signalen over ervaren onveiligheid van leerlingen. Het bestuur en raad van toezicht geven aan dat dit onderzoek een dip laat zien, met gegevens die niet vergelijkbaar zijn met andere jaren. Deze dip heeft voor hen mogelijk te maken met de in het NRC genoemde voorvallen. Recentere gegevens zijn er nog niet.

Ten vierde concludeert een bestuurlijke visitatie uit 2019 dat leerlingen

in de klas soms schroom voelen om hun eigen mening naar voren te brengen, omdat zij kritiek voelen aankomen. Dat geluid horen we ook van sommige huidige leerlingen.

Concluderend: gegevens uit tevredenheidsonderzoeken en de visitatie en de signalen die we tijdens de uitvoering van ons onderzoek hebben ontvangen, laten zien dat, hoewel de overgrote meerderheid van leerlingen en docenten aangeeft de school als veilig te ervaren, er een groep is (zij het beperkt in omvang) waarvoor dit niet of minder geldt. Bovendien komt in het voorafgaande overzicht naar voren dat er aanwijzingen zijn dat a) leerlingen terugkijkend op hun schooltijd mogelijk een ander beeld zouden kunnen hebben, en b) leerlingen die in denken of doen afwijken van wat algemeen gangbaar is, onvoldoende veiligheid ervaren om dat te uiten. De school is er enerzijds op gericht leerlingen veiligheid te bieden, zoals ook blijkt uit leerlingen die positief oordelen over het optreden van de school tegen pesten en leerlingen die positief terugkijken op de reactie van de school op de eigen homoseksualiteit. Anderzijds constateert de inspectie dat de school onvoldoende oog heeft voor de veiligheid van leerlingen die in denken of doen afwijken van wat algemeen gangbaar is, zoals blijkt uit wat leerlingen die dit aangaat ervaren. Daarbij speelt ook een rol dat school en bestuur hierop geen stelselmatig zicht hebben, en hiervoor weinig aandacht zichtbaar is in de mate waarin de school dit als een risico ziet en de acties die ze daaraan verbindt. In het verleden is gebleken dat het proces binnen de school er toe leidde dat het bestuur onvoldoende geïnformeerd was over signalen van onveiligheid. Dat brengt de inspectie tot de constatering dat bestuur en schoolleiding bijdragen aan de instandhouding van deze situatie.

We lichten deze constatering hierna verder toe.

Kwetsbaarheden zijn niet nader onderzocht door het bestuur

Genoemde bevindingen, zoals rond signalen van leerlingen die zich onveilig voelen en de visitatie, zijn door het bestuur niet aangegrepen om nader onderzoek te doen naar de sociale veiligheid van leerlingen die in denken of doen afwijken van wat op de school gangbaar is. Ook de genoemde voorvallen in het NRC zijn noch in 2016, toen ze zich voordeden, noch in 2019, toen een aansprakelijkheidsstelling plaatsvond, aanleiding geweest voor het bestuur om te onderzoeken of er een mogelijk probleem was/is met de sociale veiligheid van een specifieke groep leerlingen. Het bestuur en de raad van toezicht zijn niet op de hoogte van/geïnformeerd over twee van de drie voorvallen in oktober 2016. Het bestuur heeft de gang van zaken rond één van de cases in 2016 wel nabesproken met één van de ouders. Die evaluatie was echter gericht op wat de school kon leren op het gebied van de beleving van de ouders bij dat type gesprekken. De berichtgeving in de media is ondertussen aanleiding voor het

bestuur onderzoek te laten doen naar de veiligheidsbeleving van leerlingen met een andere seksuele geaardheid. De gebeurtenissen die daarvoor aanleiding waren, vonden in 2016 en 2019 plaats. Hoewel positief geoordeeld kan worden over het doen van onderzoek als stap naar verbetering van de situatie, stelt de inspectie vast dat de aanleiding daarvoor extern is. De inspectie verbindt daar, ook tegen de achtergrond van de hiervoor genoemde overwegingen, de constatering aan dat bestuur en schoolleiding, ondanks de aanleidingen die daarvoor waren, onvoldoende beleid hebben gevoerd gericht op borging van de veiligheid van alle leerlingen en gericht op het creëren van een veilige omgeving voor leerlingen die in denken of doen afwijken van wat op de school gangbaar is.

Beleid rond sociale veiligheid is de afgelopen jaren niet aangepast

De voor dit onderzoek relevante beleidsnotities van de Gomarus gaan over seksualiteit (2008), homoseksualiteit (2016) en het omgaan met suïcidaliteit bij leerlingen (2020). Na de gebeurtenissen in 2016 en de juridische afwikkeling in 2019, zijn de twee eerstgenoemde notities niet bijgesteld. Wel is de notitie over homoseksualiteit al langere tijd 'in revisie'. Van het bestuur begrijpen we dat het voornemen was gebruik te maken van externe documenten die nog niet beschikbaar zijn. Het bestuur kiest er thans voor de notities zelf op korte termijn bij te stellen. Dat het beleid rondom homoseksualiteit, dat in 2016 is geformuleerd sindsdien niet is bijgesteld, roept vragen op, nu dat beleid voorschrijft dat, in geval van een homoseksuele relatie binnen de school, de ouders daarbij worden betrokken. De beleidsnotitie formuleert het zo: 'wanneer een leerling binnen de school blijkt geeft van een homoseksuele relatie met een andere leerling, zullen we in overleg treden met zijn/haar ouders/verzorgers'. Hoewel bestuur en schoolleiding en het ondersteuningsteam aangeven dat deze passage in de praktijk niet wordt toegepast en dat zulks ook niet gewenst is, constateren we i) dat dit niettemin de formele lijn van de school is, ii) dat – als dit in de praktijk niet wordt gehanteerd of wenselijk wordt gevonden – dat (op dit voor de school belangrijke punt) tot onduidelijkheid leidt met betrekking tot de opstelling van de school, en dat iii) in de cases in 2016 gehandeld is conform de beleidsnotitie. Wij wijzen er tevens op dat, zo lang de notitie de formele positie van de school weergeeft, niet uitgesloten kan worden dat deze handelwijze zich opnieuw voordoet als docenten handelen conform het beleid van de school.

In de gevoerde gesprekken met mentoren, vertrouwenspersonen en docenten wordt het belang van bijstelling van de notitie uit 2016 bevestigd, waarbij door sommige medewerkers met relevante expertise wordt benadrukt dat ze daarbij betrokken willen worden. Leraren, mentoren en zorgfunctionarissen geven aan dat het noodzakelijk is om tevens helderheid te krijgen over hoe mentoren en zorgcoördinatoren omgaan met de privacy van leerlingen. Mentoren schakelen de zorgfunctionarissen in als zij hun deskundigheid nodig hebben voor de begeleiding van de leerling. Dan moet voor de

mentor, maar ook voor de leerling, duidelijk zijn wat gedeeld kan/mag worden. Daar zijn nu geen duidelijke richtlijnen voor.

Onderzoeksvraag 2

De tweede onderzoeksvraag luidt: in hoeverre zorgt het bestuur ervoor dat docenten en ander personeel vanuit hun rol bijdragen aan het realiseren van een veilig klimaat voor leerlingen, in het bijzonder voor leerlingen met vragen over hun seksuele geaardheid en identiteit en hoe borgt het bestuur dit (art.2 lid 2 WVO, 3b WVO, 23a WVO, 24 lid 4 WVO, 32c en 32e WVO, 103 eerste lid WVO)?

We beantwoorden deze vraag als volgt: het bestuur zorgt er in onvoldoende mate voor dat docenten en ander personeel vanuit hun rol bijdragen aan het realiseren van een, voor alle leerlingen, veilig klimaat en de borging ervan is onvoldoende. Het ontbreekt aan gedragen beleid over de rol van docenten en ander personeel bij het realiseren van een veilig klimaat voor alle leerlingen. Een deel van de docenten is handelingsverlegen en mist handvatten om een klimaat te bevorderen waarin drempels voor leerlingen om zich te kunnen uiten worden weggenomen. Het gesprek hierover komt weliswaar op gang, maar verschillende geledingen binnen de school voelen zich hierbij onvoldoende betrokken en ook heeft dat gesprek in onvoldoende mate geleid tot helderheid over het gewenste gedrag.

Toelichting wettelijke vereisten

Het bestuur moet in het schoolplan beschrijven hoe invulling wordt gegeven aan de wettelijke opdrachten, waaronder de zorgplicht voor de veiligheid (art. 24, tweede lid). Het moet ook beleid hebben over hoe het personeel bijdraagt aan de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijskundig beleid (waaronder het veiligheidsbeleid) en beleid over wat er pedagogisch-didactisch van het personeel wordt verwacht (art. 24, derde lid). Ook in bredere zin moet het bestuur zorgdragen voor de onderwijskwaliteit door te voldoen aan de wettelijke vereisten, waaronder art. 3b WVO (art. 23a WVO). Door onvoldoende beleid te hebben en docenten onvoldoende handvatten te bieden om te kunnen voldoen aan de zorgplicht voor de veiligheid, voldoet het bestuur niet aan de genoemde artikelen.

Deel van de docenten en mentoren voelt zich handelingsverlegen, deskundigheidsbevordering staat op de agenda

Docenten hebben vanzelfsprekend een belangrijke rol bij het realiseren van een veilig klimaat voor alle leerlingen. We wezen al op het visitatierapport uit 2019 waarin aandacht werd gevraagd voor het realiseren van een klimaat waarin leerlingen zich durven en kunnen uiten. Bestuur en directie geven aan dat docenten wel eens worstelen met de vraag in hoeverre ze leerlingen vrij laten spreken. Ze zeggen

bovendien dat het zal verschillen hoe docenten daarmee omgaan. Datzelfde geldt voor de lessen Toerusting en Vorming die door de mentoren gegeven worden. In die lessen komen onderwerpen als seksuele diversiteit en weerbaarheid aan bod. Docenten en mentoren vertellen ons dat zij het bespreken van deze onderwerpen lastig vinden en dat zij daar verschillend mee omgaan. Docenten wijzen daarbij op hun handelingsverlegenheid. Ze zeggen in gesprekken met ons dat zij de zoektocht naar de manier waarop ze vanuit de identiteit van de school vorm en inhoud geven aan het gesprek met leerlingen over seksuele diversiteit vooral alleen doen, en te weinig in collectief verband. Weliswaar vindt er professionalisering in de vorm van video-opnames plaats, is er een cursus voor mentoren over seksuele diversiteit, zijn er gesprekken over de aanpak door mentoren en is er sprake coaching van docenten, maar het is onduidelijk hoe deze inspanningen moeten bijdragen aan verbetering en onduidelijk is wanneer dit gerealiseerd moet zijn.

Twee jaar geleden vroegen de vertrouwenspersonen het bestuur om te zorgen voor meer deskundigheid over de omgang met vraagstukken rond seksuele geaardheid en identiteit van leerlingen. Het bestuur zegt dat aanvullend aanbod en meer expertise op dit vlak nodig is en dat hiermee enige tijd geleden een start is gemaakt. Ten gevolge van de coronacrisis heeft dit vooralsnog geen schoolbreed vervolg gekregen en is het gebleven bij een studiedag voor directie, teamleiders en vertrouwenspersonen. Leraren en vertrouwenspersonen zien het als een gemiste kans dat hier nog geen opvolging aan is gegeven en vinden dat schoolleiding en bestuur hierbij een meer initiërende rol kunnen vervullen. Wanneer dit wél een vervolg krijgt is nog niet duidelijk. De verbreding van deze activiteiten en de borging van de opbrengsten in de vorm van handvatten voor docenten ontbreken op dit moment.

Rol docent bij realiseren open en veilig klimaat in de lespraktijk moet verduidelijkt worden

Leraren brengen naar voren dat bestuur en directie een weg zijn ingeslagen van interne bezinning. Daar komen vragen aan de orde als: waar staan we voor en wat zijn de kaders van waaruit je als docent kunt opereren in de les? De bij te stellen notitie 'seksualiteit', kan daar mogelijk handvatten voor bieden.

In bijna elk gesprek dat we op de school voerden wordt de wenselijkheid van bezinning op het omgaan met homoseksualiteit erkend. Sommigen brengen bijvoorbeeld naar voren dat enkele collega's er mogelijk nog een eigen visie op na houden, die wellicht niet overeenkomt met wat het bestuur voor ogen heeft met een veilig klimaat in de les. Er is daarnaast bij meerdere leraren, mentoren en ook leden van de medezeggenschapsraad erkenning van het belang van meer aandacht voor duidelijkheid over het door de school gewenste klimaat en het handelen van docenten dat daarvoor nodig is.

We horen van verschillende betrokkenen in de school dat opvattingen

over het thema seksuele diversiteit verschillen. Een diepgaand gesprek over deze opvattingen, over de vraag hoe de school zich verhoudt tot seksuele diversiteit en wat dat betekent voor de rol van de docent in de lespraktijk, is volgens meerdere gesprekspartners gewenst en nodig. Enkele leden van de medezeggenschapsraad noemen dat een verplichting met het oog op het realiseren van een inclusieve school.

Docenten voelen zich niet altijd vrij in het behandelen van onderwerpen

Docenten voelen zich niet altijd vrij om onderwerpen op een wijze te behandelen die naar hun idee het beste is voor de vorming van leerlingen en voor versterking van het kritisch denkvermogen (voorbereiding op het vervolgonderwijs en academische vaardigheden). Docenten zijn bang dat de schoolleiding en het bestuur, al dan niet op aangeven van ouders, hen aanspreekt als ze onderwerpen behandelen of thema's bespreken die niet in lijn zijn met de identiteit van de school. Dat komt namelijk voor binnen de school. Voorbeelden van onderdelen van lesmomenten of lesstof waarop docenten zijn aangesproken door bestuur of directie zijn het laten horen van bepaalde muziekstukken, het tonen van kunstwerken of bijvoorbeeld het toestaan van werkstukken over de koran en over kalligraferen. Dit leidt er toe dat zij zich in hun educatieve opdracht aan leerlingen beknot voelen.

Verbreden actieve betrokkenheid bij beleid over het realiseren van een open en veilig klimaat voor leerlingen is nodig

Het bestuur en de directie onderschrijven de noodzaak tot gesprek over het beleid over het realiseren van een open en veilig klimaat. Sommige leraren en ook andere functionarissen vinden het proces om het beleid te realiseren te langzaam gaan. Wat in het proces opvalt is dat diverse geledingen daarbij niet actief betrokken zijn, hoewel ze vertellen dat graag te willen. Ook springt de diversiteit aan opvattingen binnen de school in het oog. Het is, om tot een gedragen beleid te komen over de rol van de docent/medewerkers van de school bij het realiseren van een open en veilig klimaat voor alle leerlingen, van belang aandacht te schenken aan brede betrokkenheid van het personeel. Eén van de suggesties die we hoorden is om vakgroepen als godsdienst, maatschappijleer, geschiedenis en biologie en de leden van het zorgteam te betrekken bij de beleidsvorming.

Zorg en ondersteuning voor leerlingen die daar actief om vragen is veelal adequaat, hulpvraag bij seksuele geaardheid komt niet vaak voor

Naast deze kritische punten, horen we in diverse gesprekken dat de begeleiding en de zorg voor leerlingen die met de mentor en de

zorgcoördinator in gesprek gaan over bijvoorbeeld hun seksuele geaardheid of andere vragen, veelal adequaat is. Dat horen we van leerlingen bijvoorbeeld als ze gepest zijn. Meerdere docenten en mentoren bevestigen dat beeld. Daarnaast zijn er enkele leerlingen die op school, bijvoorbeeld aan hun klasgenoten, hebben verteld dat ze homoseksueel zijn. Deze leerlingen geven aan dat zij dit op een normale manier, zoals zij die zelf passend vinden, hebben kunnen doen.

Onderzoeksvraag 3

De derde onderzoeksvraag luidt: In welke mate zijn uitingen en gedragingen van leerlingen, leraren en ander onderwijspersoneel in strijd met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (gelijkwaardigheid, het tegengaan van onverdraagzaamheid en discriminatie, autonomie, begrip voor anderen, verdraagzaamheid en vrijheid van meningsuiting; art. 17 WVO)?

We beantwoorden deze vraag als volgt: de uitingen en gedragingen van leraren en ander onderwijspersoneel zijn niet stelselmatig strijdig met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Wel zijn er signalen van enkele uitlatingen van leraren die strijdig zijn met basiswaarden in de afgelopen twee jaar. Het bestuur is niet van alle signalen op de hoogte.

Toelichting wettelijke vereisten

De wet vereist dat het onderwijs er mede vanuit gaat dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving, het mede gericht is op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie en er mede op gericht is dat leerlingen kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten (art. 17 WVO). Daartoe is het belangrijk dat de uitingen en gedragingen van het onderwijspersoneel in lijn zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en dat zij optreden als de gedragingen of uitingen van leerlingen dat niet zijn.

Zoals alle scholen in Nederland moet de GOMARUS voldoen aan de wettelijke opdracht tot bevordering van actief burgerschap en sociale integratie van leerlingen (artikel 17 WVO) en de kerndoelen onderbouw voortgezet onderwijs. De burgerschapsopdracht betekent dat het onderwijs er mede van uitgaat dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving, mede gericht is op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie, en er mede op gericht is dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten. De in dat verband relevante kerndoelen (zoals 35, 36, 38 en 43) vragen aandacht voor onder meer respect voor andermans opvattingen en leefwijze, voor de diversiteit in de samenleving waaronder seksuele diversiteit, en voor leren over democratie en het belang van mensenrechten. Een relevante invulling daarvan betekent dat het onderwijs aansluit bij wat

voor de leerlingen zinvol en nodig is. Dat impliceert dat de school een aanbod heeft waarmee leerlingen zich burgerschapscompetenties en de basiswaarden van de democratische rechtsstaat eigen maken, daarbij oog heeft voor factoren die dat zouden kunnen belemmeren, en dergelijke risico's in het onderwijs adresseert.

Uitlatingen van leerlingen zijn soms strijdig met de basiswaarden, waar bekend worden zij aangesproken

Leerlingen van de Gomarus doen soms uitlatingen die strijdig zijn met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. We horen bijvoorbeeld van docenten en mentoren dat het scheldwoord 'homo' nog best vaak gebruikt wordt. Dat is niet gewenst, maar valt een school niet aan te rekenen. Wel wordt van een school gevraagd oog te hebben voor dergelijke uitingen en zo nodig op te treden. Indien leerlingen dergelijke uitingen doen en docenten of ander personeel daarvan op de hoogte zijn, spreken ze de leerling aan. Het komt ook voor dat een leerling verwijderd wordt. Interventies van personeel zijn met name reactief. Dat is van belang. Daarnaast is echter van belang dat, als sprake is van het meer stelselmatig voorkomen van risico's rond basiswaarden, de school daar in het aanbod op inspeelt en dergelijke risico's proactief adresseert. Nu is het zo dat leerlingen sterke verschillen ervaren tussen docenten in de mate waarin er ruimte is voor bijvoorbeeld meningsvorming of autonomie. Bij de ene docent kunnen leerlingen makkelijker hun mening geven dan bij een andere docent. Bijvoorbeeld bij toetsvragen. Het beleid van de school is daarin voor zowel leerlingen als docenten niet duidelijk.

Uitingen van docenten zijn niet stelselmatig in strijd met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Uitingen van docenten zijn niet stelselmatig in strijd met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Als docenten dergelijke uitspraken doen, spreken bestuur en de schoolleiding ze hier naar eigen zeggen op aan. Zo vertellen directie en bestuur dat het wel eens gebeurt dat een leerling zich meldt met een uitspraak van een docent. De directie gaat met deze meldingen aan de slag door, naast de docent aan te spreken ook regelmatig lessen te bezoeken. De inspectie constateert dat, hoewel bestuur en schoolleiding indien nodig aandacht geven aan uitingen van docenten die afwijken van het beleid van de school, dit onvoldoende stelselmatig invulling krijgt en niet geborgd is dat uitingen van docenten passen bij het beleid van de school.

Daarnaast zijn door ons in het zelfgemaakte lesmateriaal uitingen aangetroffen die tot onduidelijkheid aanleiding kunnen geven, afhankelijk van de manier waarop deze in de praktijk worden gebruikt. Het bestuur heeft bijvoorbeeld, via het Brabants Dagblad (1 april 2021), al aangegeven dat de volgende passage wordt verwijderd: "Je mag wel proberen, met deskundige hulp en in de weg van het gebed, genezen te worden", waarbij de schoolleiding opmerkt "de visie van

de school is absoluut niet 'Ga maar even bidden en dan is het voor elkaar'."

Identiteitsverklaring wijst homoseksualiteit niet af

We hebben van de GOMARUS de identiteitsverklaring gekregen en geconstateerd dat hierin geen passage is opgenomen over het afwijzen van homoseksualiteit.

Het aanbod burgerschapsonderwijs kan verder ontwikkeld worden

Op dit moment is het wetsvoorstel 'Verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs' bij de Eerste Kamer in behandeling. Dit wetsvoorstel treedt waarschijnlijk op 1 augustus 2021 in werking en legt het accent op het actief bevorderen van de basiswaarden. We merken stimulerend op, dat het aanbod burgerschapsonderwijs nog verder ontwikkeld kan worden. We zien dat er nog geen duidelijke leerlijn is met concrete leerdoelen. Wat leerlingen precies moeten leren over de basiswaarden en hoe zich deze eigen te maken en welke burgerschapscompetenties leerlingen uiteindelijk moeten ontwikkelen is niet helder omschreven. Betrokkenen op de school zijn zich er van bewust dat leerlingen in een homogene cultuur opgroeien. Het burgerschapsonderwijs kan beter afgestemd worden op de vraag wat leerlingen uit deze homogene populatie nodig hebben om zich de basiswaarden eigen te maken.

Onderzoeksvraag 4

De vierde onderzoeksvraag luidt: Is de lesstof toereikend met het oog op het realiseren van het kerndoel seksuele diversiteit (art. 11c WVO)?

We beantwoorden de vraag als volgt: de school heeft een aanbod om leerlingen te leren respectvol om te gaan met seksualiteit en seksuele diversiteit. Leerlingen en docenten hebben ons verteld dat het aanbod in Zaltbommel voor een deel van hen niet in praktijk is gebracht. Het lesstofaanbod is daarmee niet voor alle leerlingen toereikend met het oog op het realiseren van het kerndoel seksuele diversiteit (art 11c WVO. Kerndoel 43).

Toelichting wettelijke vereiste

De wet vereist dat de school in de onderbouw de kerndoelen uitwerkt in het onderwijsprogramma voor de verschillende schoolsoorten en verschillende groepen leerlingen (art. 11c WVO). Kerndoel 43, over (seksuele) diversiteit, luidt: de leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Aanbod seksuele diversiteit voldoet niet voor alle leerlingen aan de wet

Aanbod seksuele diversiteit voldoet niet voor alle leerlingen aan de wet Bij verschillende vakken, waaronder biologie, maatschappijleer en godsdienst, is aandacht voor seksualiteit en seksuele diversiteit. Ook binnen de mentorlessen is aandacht voor dit onderwerp. De school volgt daarbij de lesmethodes en maakt gebruik van zelfgemaakt materiaal. We hebben in gesprekken met leerlingen en mentoren vastgesteld dat een deel van de leerlingen in Zaltbommel een deel van de lesstof niet gekregen heeft, waarmee niet aan de wet is voldaan. Dat gaat om onderdelen van biologie en mentorlessen over seksuele diversiteit. De redenen waarom de lessen niet gegeven zijn, hebben te maken met uitval binnen het team, de corona-pandemie en de ruimte die mentoren en leraren hebben om zelf invulling te geven aan lesinhoud rondom seksuele diversiteit (zie: verschillen in praktijk). Lopende het onderzoek, in de periode van hoor en wederhoor, heeft het bestuur in kaart gebracht om welke lessen het gaat en welke klassen het betreft. Het bestuur heeft in deze periode ook een planning opgesteld om de gemiste lesstof alsnog aan te bieden aan de leerlingen die het betreft.

De school heeft een duidelijke visie op seksualiteit en seksuele diversiteit. Deze is gebaseerd op de christelijke identiteit van de school. De seksuele praxis moet binnen het huwelijk plaatsvinden en de school wijst een homoseksuele levenswijze af. De school wil leerlingen leren verdraagzaam te zijn en diegenen die een dergelijke levenswijze hebben te respecteren. Dit leiden we ook af uit het onderwijsaanbod en de gesprekken die wij gevoerd hebben. Leerlingen geven aan dat de school hier meer aandacht aan kan besteden.

Verschillen in de praktijk

De school besteedt in haar lesmateriaal aandacht aan de verschillende wijzen waarop mensen omgaan met seksualiteit en de diversiteit daarin. Uit de gesprekken die we voerden met docenten blijkt dat leraren ruimte hebben om zelf invulling te geven aan de lessen over seksuele diversiteit en daarvan de inhoud te bepalen. Op zich hoeft deze ruimte geen probleem te zijn, maar sommige docenten wenden de geboden ruimte aan om vooral de eigen visie over te dragen en leerlingen slechts beperkt kennis te laten maken met andere leefwijzen en opvattingen. Dit kan er toe leiden dat, gecombineerd met het onder vraag drie geschetste pedagogische klimaat, leerlingen die afwijken van wat de school in doen of denken als wenselijk ziet, zich niet uitgenodigd voelen om hier voor uit te komen of dit zelfs maar te delen met iemand binnen de school. Leerlingen geven aan dat er meer aandacht aan deze onderwerpen besteed kan worden. Dit

komt minimaal aan bod. Bovendien heeft de ruimte die mentoren hebben er, zoals eerdere beschreven, er toe geleid dat een deel van de leerlingen dit aanbod helemaal niet gekregen heeft.

Onderzoeksvraag 5

De vijfde onderzoeksvraag luidt: Wat is de inhoud van de vaststellingsovereenkomst en de omvang van het bedrag dat daarmee gemoeid is? Is deze vaststellingsovereenkomst betaald vanuit de rijksbijdrage (art. 99 WVO)?

De wet bepaalt dat schoolbesturen de Rijksbekostiging mogen besteden aan de materiële instandhouding en de personeelskosten van de school (art. 99 WVO).

Aansprakelijkheidsstelling

In 2019 heeft het bestuur ten laste van de Rijksbijdrage een bedrag van €2.500 betaald in verband met een aansprakelijkheidsstelling door een oud-leerling. Dit bedrag betreft de juridische kosten van de advocaat van de oud-leerling en een tegemoetkoming aan de oud-leerling. Het bestuur heeft gesteld niet tot vergoeding van enige schade verplicht te zijn maar heeft toch besloten uit coulance een vergoeding te betalen.

Artikel 99 lid 1 WVO bepaalt dat schoolbesturen de Rijksbekostiging mogen besteden aan de materiële instandhouding en de personeelskosten van de school. Hoewel het schoolbestuur bij de bestedingen van Rijksbijdrage een grote mate van autonomie geniet, wordt de bestedingsvrijheid van het bestuur door artikel 99 WVO beperkt tot kosten verband houdend met de school. Slechts in het geval van een van de limitatief opgesomde uitzonderingen uit artikel 99 WVO, is het mogelijk Rijksbijdrage aan te wenden voor kosten die geen verband houden met de school.

De kosten die ten laste van de Rijksbijdrage zijn gebracht door het bestuur houden geen verband met de school of het onderwijs dat op de school wordt verzorgd. De kosten vloeien namelijk voort uit een incident waarbij het bestuur heeft aangegeven dat een leerling niet uit een lokaal kon komen, omdat de zorgcoördinator de doorgang belemmerde en omdat de deur middels een draaiknop op slot was gedaan. Het incident heeft hierdoor geen relatie tot een bekostigde activiteit die verband houdt met de school, of het onderwijs dat op de school wordt gegeven. De vergoeding kan daardoor niet als bestedingsdoel voor de Rijksbijdrage worden gezien. Van een van de uitzonderingen van artikel 99 WVO is daarbij geen sprake.

Uit het voorgaande blijkt dat de Rijksbijdrage niet bestemd is voor een vergoeding aan de oud-leerling, nu deze kosten geen verband houden met de school of het onderwijs dat op de school wordt verzorgd. We zijn daarom van oordeel dat deze besteding niet overeenkomt met de bestedingsmogelijkheden zoals genoemd in artikel 99 van de WVO en beschouwen deze besteding daarom als onrechtmatig.

Bijlage: Zienswijze van het bestuur

Na de publicatie van het artikel op 27 maart 2021 over ervaringen van oud-leerlingen van de Gomarus in NRC Handelsblad heeft het bestuur van de Gomarus de Inspectie van het Onderwijs gevraagd om onderzoek te doen op de Gomarus, onderzoek naar de fysieke en sociale veiligheid van leerlingen en onderzoek naar de casus zoals beschreven in genoemd artikel. Dit is enerzijds gedaan om lessen te trekken uit het gebeurde, anderzijds om duidelijkheid te krijgen over wat er in 2016 is gebeurd en waarom. Helaas geeft de inspectie aan niet aan 'waarheidsvinding' te doen m.b.t. de casus in 2016, zodat de weergave van het NRC-artikel niet onafhankelijk is onderzocht.

We voelen mee met leerlingen die helaas geen fijne schooltijd hebben gehad. Dat raakt ons. Dat willen we graag voorkomen. In het besef dat elke casus aanleiding is om te leren, hebben we daarom schoolbreed een onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren door DUO Onderwijsonderzoek & Advies naar de fysieke en sociale veiligheid van onze leerlingen. Hoewel de score voor 'veiligheidsbeleving' hoog was – een 8,6 – zijn er ook aandachtspunten waarmee we aan de slag gaan.

Tegelijk hebben we oud-leerlingen uitgenodigd om ervaringen met ons te delen. Ondertussen is er met hen die dat willen, gesproken. Daaruit komen nuttige adviezen voor ons schoolbeleid. Ook zijn er in het rapport van de inspectie behartigenswaardige punten die ons helpen om het onderwijs en de zorg voor leerlingen te verbeteren, o.a. het vergroten van de deskundigheid van alle betrokkenen en de interne communicatie optimaliseren, ook specifiek ten behoeve van veiligheid voor homoseksuele leerlingen. Komend schooljaar zal daar binnen alle teams aandacht aan worden besteed, o.a. door sessies met inbreng van ervaringsdeskundigen.

Bij deze rapportage ervaren we een discrepantie tussen de bevindingen en een belangrijk deel van de uiteindelijke conclusies. Onzes inziens geven de bevindingen geen grond voor de conclusie dat de zorg niet aan de wet voldoet. Het gaat dan met name om de volgende punten:

1. Veel bevindingen wijzen op een grote mate van sociale veiligheid, ook voor leerlingen met homoseksuele gevoelens. Uit het rapport blijkt dat de onderzoekers geen enkele leerling hebben gesproken die zich onveilig voelt. De school voert hier ook beleid op. De inspectie benoemt verbeterpunten bij dit beleid (deels doordat veel activiteiten in het kader hiervan vanwege corona een jaar vertraging hadden opgelopen). De inspectie trekt haar conclusie mede op basis van het voorval uit 2016 (hoewel dat voorval helaas niet is onderzocht). De inspectie vindt dat de beleidsnotitie eerder had moeten worden

bijgesteld, maar lijkt daarbij niet te betrekken welke feitelijke activiteiten er de afgelopen jaren ontplooid zijn juist ook om de veiligheid van lhbt-leerlingen te waarborgen. Er was functionerend beleid waarmee de medewerkers doorgaans de juiste zorg konden bieden. De inspectie heeft ook verder geen onveiligheidssignalen geconstateerd die een tekortschietend patroon laten zien. Hoe dan ook: we willen voor deze leerlingen graag de verbeterpunten die we zelf zien en die de inspectie ziet, oppakken.

2. In het rapport wordt geconcludeerd dat 'het lesstofaanbod niet voldoet aan de kerndoelen'.

Deze conclusie is echter niet houdbaar als we de context van het geconstateerde bekijken. Het lesstofaanbod (methode Be-Loved) voldoet aan de kerndoelen. Het is echter in het afgelopen jaar niet aan alle leerlingen aangeboden gezien de corona-omstandigheden. De visie van de school is dat deze lesstof fysiek in de klas aangeboden dient te worden om daar met de leerlingen een open gesprek over te kunnen voeren. Onderwijs op afstand of hybride lessen (deels in de klas en deels thuis) is daar niet geschikt voor.

3. Het bestuur heeft een beperkte coulance-uitkering aan een oud-leerling verstrekt. Zowel juristen als registeraccountants hebben op verzoek van het bestuur deze betaling gecontroleerd op rechtmatigheid. Zij komen allen eensluidend tot een andere conclusie dan de inspectie: rechtmatig.

De conclusies die de inspectie trekt, gaan ons te ver en zijn niet in lijn met de bevindingen ten aanzien van de veiligheid van alle leerlingen, en met wat er redelijkerwijs van school kan worden verlangd. Evenwel is er bij het bestuur bereidheid en inzet om van de bevindingen van de inspectie te leren en de veiligheid van leerlingen te verbeteren.

Ir. Chr.J. Flikweert
Voorzitter College van Bestuur

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
T-algemeen 088 6696000
T-loket (voor vragen) 088 6696060